

ПРЕКРШАЈНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ОГЛАШАВАЊЕ ЛИЦА КРИВИМ У МЕДИЈИМА ПРЕ ПРАВНОСНАЖНЕ ОДЛУКЕ СУДА

Сажетак: Савремено демократско друштво се не може замислити без слободних медија. Слободе новинарског истраживања морају бити законодавно заштићене од разних политичких и других негативних утицаја, али морају бити законодавно и ограничене. У овом раду ће се указати на неке од аспеката негативних утицаја медија, а посебно оних који су у свери кршења начела презумције невиности. Истраживање проблематике која произилази из наслова овог рада, конципирано је у неколико сегмената и то почевши од појединих аспеката негативног деловања, што је и поменуто, па преко указивање и разматрање питања презумције невиности. Затим, размотриће се и питање законодавне заштита по основу Закона о јавном информисању и медијима, док ће посебан део рада бити посвећен разматрању одговорности за оглашавање информација о исходу кривичног поступка у медијима. У последњем делу истраживања посебно ће се размотрити основна хипотеза овог рада која се односи на прекршајну одговорност и казнену политику по основу Закона о јавном информисању и медијима. Циљ овог истраживања није само да се укаже на ову проблематику која је релативно је често заступљена посебно код сензационалистичког преношења информације, већ и да се предложи поједине законодавне измене.

Кључне речи: прекршајна одговорност, презумција невиности, утицај медија, казнена политика

Уводна разматрања

Један од синонима за демократско друштво је јак, независтан и објективан систем јавног информисања.

Додатно јачање система јавног информисања има посредно за последицу и јачање демократског потенцијала. Слободе новинарског истраживања иако нужно морају бити законодавно заштићене од разних политичких и других потенцијалних утицаја које имају начешће за циљ злоупотребу новинарске

* nbingulac@pravni-fakultet.info

позиције ради остваривања одређених циљева и постизање одређене користи, морају бити законодавно и ограничене.

Права али и обавезе новинарског истраживања предвиђају се и у многим међународних конвенцијама, а поменућемо Европску конвенцију о људским правима¹ која у члану 10. предвиђа слободу истраживања и то на начин да (1) свако има право на слободу изражавања и да ово право укључује слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтевају дозволе за рад телевизијских, радио и биоскопских предузећа. (2) Коришћење ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбедности, територијалног интегритета или јавне безбедности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања обавештења добијених у поверењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

Устав Републике Србије² у члану 50. гарантује слободу медија на начин да је свако слободан да без одобрења, на начин предвиђен законом, оснива новине и друга средства јавног обавештавања. Телевизијске и радио-станице оснивају се у складу са законом. Затим, истим чланом се назначава да у Републици Србији нема цензуре, а да надлежни суд може спречити ширење информација и идеја путем средстава јавног обавештавања само ако је то у демократском друштву неопходно ради спречавања позивања на насилно рушење Уставом утврђеног поретка или нарушавање територијалног интегритета Републике Србије, спречавања пропагирања рата или подстрекавања на непосредно насиље или ради спречавања заговарања расне, националне или верске мржње, којим се подстиче на дискриминацију, непријатељство или насиље. На крају овог члана Устава, још се предвиђа да остваривање права на исправку неистините, непотпуне или нетачно пренете информације којом је повређено нечије право или интерес и права на одговор на објављену информацију уређује се законом.

Значајно је назначити да се Уставом такође гарантује право на обавештеност (члан 51) и слобода мишљења и изражавања (члан 46).

Право на обавештеност предвиђа се на начин да свако има право да истинито, потпуно и благовремено буде обавештаван о питањима од јавног значаја и средства јавног обавештавања су дужна да то право поштују. Затим, да свако има право на приступ подацима који су у поседу државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења, у складу са законом.

Слобода мишљења и изражавања предвиђа се на начин да се јемчи слобода мишљења и изражавања, као и слобода да се говором, писањем, сликом или на други начин траже, примају и шире обавештења и идеје. Затим Уставом се предвиђа да се слобода изражавања може законом ограничити, ако је то

¹ Европски суд за људска права, *Европска конвенција о људским правима*, Брисел, 2018, стр. 10.

² Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/2006

неопходно ради заштите права и угледа других, чувања ауторитета и непристрасности суда и заштите јавног здравља, морала демократског друштва и националне безбедности Републике Србије.

Поједини негативни утицаји медија и кршење начела презумције невиности

Негативни медијски утицаји могу се посматрати у више праваца, почевши од свесног или несвесног величања разних облика девијатног понашања појединих чланова друштва, преко сензационалистичких преношења вести како би се повећала њихова гледаност или читаност услед чега може доћи до већ поменутог величања.

Затим неретке су и новинарске грешке које могу да имају за последицу преношење нетачних или непроверених података из којих могу да проистекну негативне последице на „актере вести“ или на ток истраге, судског поступка и сл. Такође, неретко се дешава да се на основу наслова или сижеа информације (вести, чланка, репортаже и сл) губи презумција невиности, што се гарантује и Уставом.³

У одређеној мери, може се стећи утисак да од када је у Републици Србији укинута кривично дело клевете, новинари (без циља генерализације) свесно, или из незнања или само ради сензације и жеље да први пренесу вест тј. информацију, пресуђују и квалификују на основу непотпуних информација, непроверених дојава или на основу само кривичних пријава.

Јасне су негативне последице поменутог које стварају веома негативан утисак о тим лицима, чак и у случајевима када уследи исправка вести (информације), прецизирања или извињење новинара за одређену грешку. Поменуте исправке и сл. немају сензационалистички призуок већ искључиво дискретно указивање и прецизирања, те стога неретко последице које су наступиле по лице остају у „јавности“ и утичу на даље карактерисање тог лица.

Реална је и велика опасност од негативног утицаја медија нпр. у случајевима да на основу кривичне или прекршајне пријаве већ неког осуде иако судски поступак није ни започет, јер се тада ствара код шире јавности утисак корумпираности судова, непримењивање закона према свима на исти начин, ако не дође до покретања поступка или услед законодавно одмерене мање казне, или услед ослобађајуће пресуде, а све на основу прикупљених доказа или правоснажности пресуде. На овај начин се неретко угрожава и поверење грађана у државне органе, судове, тужилаштва...

Када се на поменути проблематику уврсти у разматрање и статистички показатељи који нам указују да мали број грађана Србије уопште зна шта представља институт презумције невиности, додатно се ствара поменуто неповерење, јер медијска „реч“ има код шире јавности посебну тежину и неретко много већи „ефекат“ од судске одлуке.

³ Члан 34, став 3 - Свако се сматра невиним за кривично дело док се његова кривица не утврди правоснажном одлуком суда

Истраживање које је спорведено методом теренског интервјуа урађено на репрезентативном узорку од 1.048 испитаника широм Србије.⁴

Резултати истраживања нам указују да од укупног броја испитаника 30,7 процената зна шта се предвиђа под презумцијом невиности, док 50,2 процена-та каже да не зна, а 19,1 процената се изјаснило да зна, али је дало погрешан одговор те стога се њихова потврда не може дословно тумачити.

Приликом истог истраживања утврђено је да презумцију невиности испитаници не препознају у довољној мери иако су им били понуђени одговори што произилази да је презумција невиности препозната само у 64,3 процента случајева.

Графикон 1: Графички приказ произилази из података добијених истраживањем⁵

Као што се може видети, само око трећине испитаника је знало о презумцији невиности, што оставља велики простор да се подлегне негативном утицају медија у случајевима које смо већ навели, а мислимо нпр. на стварање осуђујуће атмосфере у информацијама, а да поступак није још није ни покренут.

Посебно је битно да се укаже и на део истраживања који представља сегмент претходног истраживања, а односи се на релацију медији – презумција невиности.

⁴ Истраживање је извршено од стране Нинамедије и продукције Брендон, више о томе: <http://rs.n1info.com/a252580/Vesti/Vesti/Samo-trecina-gradjana-zna-sta-je-pretpostavka-nevinosti.html>, 21.09.2018.

⁵ Истраживање о правном институту презумције невиности, више о томе: <http://rs.n1info.com/a252580/Vesti/Vesti/Samo-trecina-gradjana-zna-sta-je-pretpostavka-nevinosti.html>, 21.09.2018.

Графикон 2: Графички приказ произилази из података добијених истраживањем⁶

На основу података истраживања може се видети да од укупног броја испитаника 67 процената сматра да медији оглашавају кривим оптуженог пре изрицања пресуде, 16 процената испитаника није сагласно са поменутиим, док 17 процената испитаника не може да се изјасни по овом питању.

На крају овог дела истраживања указали би још и на један негативан утицај медија са којим се повремено можемо сусрести, а приказаћемо га кроз хипотетички пример.

Замишљајући сценарио у коме имамо младића у радним двадесетим годинама, а који је у скупом аутомобилу, починио прекршај из области саобраћаја, можемо извести неколико хипотеза. Претпоставимо тако да је оптужени незапослен, да одговара медијски презентованим сликама „бахате омладине“, те да ужива у високом комфору и „промовисању антисоцијалних, бунтовничких вредности“, па и прокриминалних вредности“. Сведоци смо данас да млади на профиле друштвених мрежа са поносом стављају видео снимке у којима возе брзинама и преко 200км/х, где осећај друштвене одговорности практично и не постоји. Услед „губљења и дерогирања друштвених вредности“ у датом сценариу ако би лице било осуђено казну затвора или кућног затвора уз електронски надзор, ово искуство би се могло схватити и представити као „подршка“ свом „криминалном профилу“, што се закључује на основу

⁶ Ibid.

искуства из праксе. Уколико би то исто лице, тј. осуђени, изрекла казна рада у јавном интересу (у складу са законом) и морао на градском тргу три месеца, током дана, да у униформи јавног комуналног предузећа „сакупља папир, опушке и празни кесе са ђубретом“, чини се да би се постигао бољи друштвени ефекат.

Законодавна заштита по основу Закона о јавном информисању и медијима

Лица која су на неки начин оштећена објављивањем или преношењем нетачне (лажне, непотпуне) информације по основу Закона о јавном информисању и медијима⁷ имају право на одговор на информацију и на исправку информације.

Право на одговор предвиђа се у члану 83 Закона и то на начин да лице на које се односи информација, која може да повреди његово право или интерес, може од одговорног уредника захтевати да, без накнаде, објави одговор у коме оно тврди да је информација неистинита, непотпуна или нетачно пренета. Ако одговорни уредник не објави одговор, а за то не постоји неки од разлога за необјављивање одређен Законом, као и ако одговор објави на непрописан начин, имацац права на одговор може против одговорног уредника поднети тужбу за објављивање одговора.

У парници ради објављивања одговора расправља се само о чињеницама, предвиђеним Законом о јавном информисању и медијима, од којих зависи обавеза одговорног уредника да објави одговор. Другим речима, законодавац је предвидео да се не расправља о истинитости објављене информације већ искључиво о проценим питањима.

Право на исправку Законом је предвиђено у члану 84. и то на начин да лице чије су право или интерес повређени неистинитом, непотпуном или нетачно пренетом информацијом може тужбом захтевати да суд одговорном уреднику нареди да, без накнаде, објави исправку те информације као неистините, непотпуне или нетачно пренете.

Пред судом, тј. у парничном поступку по овом питању расправља се о неистинитости, непотпуности или нетачности пренете информације, као и о томе да ли је информацијом повређено право или интерес тужиоца.

Законом се предвиђа још и могућност да лице које је неспособно да се стара о својим интересима може своје право да оствари преко законског заступника, што се и предвиђа чланом 85. Закона.⁸

Законодавац је предвидео да се захтев за објављивање одговора подноси одговорном уреднику у року од 30 дана од дана објављивања информације у

⁷ Закон о јавном информисању и медијима, Службени гласник Републике Србије, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016

⁸ Правни тим адвокатске канцеларије Живковић и Самарцић, *Водич кроз нове медијске законе за медије и новинаре*, АНЕМ, Београд, 2015, стр. 12.

дневној новини или дневној радио или телевизијској емисији, односно 60 дана од дана објављивања информације у периодичној новини или повременој радио или телевизијској емисији. У случајевима да одговор подноси лице чије је пребивалиште или боравиште у иностранству, законодавац је предвидео рок од 60 дана.⁹

С обзиром да је посебно важно да објављивање одговора буде хитно, а посебно из угла лица о коме се ради информација законодавац је предвидео у члану 87 да је одговорни уредник дужан је да одговор објави без одлагања, а најкасније у другом наредном броју дневних новина, односно у другој наредној дневној емисији од приспећа одговора. Одговор на информацију која се односи на учесника у предизборној кампањи, објављује се у првом наредном броју, односно у првој наредној емисији од приспећа одговора.

У случајевима да одговорни уредник не објави одговор, тужба због необјављивања одговора подноси се у року од 30 дана од дана истека рока за објављивање.¹⁰

Када је реч о објављивању исправке, чланом 91. се предвиђа да одговорни уредник је дужан да исправку објави без одлагања, а најкасније у другом наредном броју дневних новина, односно у другој наредној дневној емисији од приспећа пресуде да се објави исправка.

У случајевима када се информација која се исправља односи на учесника у предизборној кампањи, исправка се објављује у првом наредном броју, односно првој наредној емисији од приспећа пресуде да се објави исправка.

Потребно је указати на најважније разлике између одговора на информацију и исправке информације.

Процесна разлика између одговора и исправке информације је у томе што се одговор иницира слањем захтева одговорном уреднику. У случајевима да уредник неосновано одбије да одговор објави, подносилац преко суда може захтевати обавезу медија да објави одговор. Када је реч о исправци, подносилац може захтевати њено објављивање директно од суда, без претходног обраћања уреднику.¹¹

Неопходно је указати и на начело једнаке делотворности информације и одговора, односно исправке, што законодавац се предвиђа чланом 96.

Овим чланом законодавац предвиђа да одговор, односно исправка се објављује у истом делу медија, у истом издању, у истој рубрици, на истој страници, са истом опремом, односно у истом делу емисије, као што је била објављена и првобитна информација на коју се одговара, и то под истим насловом, с тим да мора да стоји ознаку *одговор*, или *исправка*.

Затим, предвиђа се да информација на коју се одговара, односно која се исправља садржи илустрације (табеле, фотографије, цртеже, видео-запис и

⁹ Поменуто се предвиђа чланом 86 Закона о јавном информисању и медијима

¹⁰ За пример можемо навести Пресуду Врховног Суда Србије Гж.149/05, од 17.11.2005. године

¹¹ Више о томе: Драган Милић, *Одговор на информацију – деманти и исправка информације – појам, сличности и разлике*, преузето са: www.milic.rs/blog/19-odgovor-na-informaciju-demant-ispravka-informacije, 22.09.2018.

др.), може их садржати и одговор, односно исправка. Одговор, односно исправка објављује се у целисти, осим ако је информација на коју се одговара, односно која се исправља објављивана у наставцима, а услед обима одговора, односно исправке потребно је објављивање у наставцима.

Законодавац је предвидео да у случају када је емисија у којој је објављена информација на коју се одговара, односно која се исправља била једина или последња у серији, одговор, односно исправка објављује се у најсроднијој емисији или у најприближнијем термину. У случајевима да медиј у коме је објављена информација на коју се одговара, односно која се исправља престао да постоји, одговор, односно исправка објављује се у сродном медију на трошак лица које је било издавач или одговорни уредник у време објављивања информације на коју се одговара, односно која се исправља, односно на трошак правног следбеника издавача.

Ако се у истом медију поново објављује информација за коју је објављен одговор, мора се истовремено означити да је објављен одговор, чији је, кад и где је објављен, а на захтев, објавити и одговор. Када се у медију поново објављује информација за коју је објављена исправка, мора се истовремено објавити и исправка.

Законодавац предвиђа и случај да се у другом медију објављује информација за коју је објављен одговор, односно исправка, те тада мора се на захтев објавити одговор, односно исправка.

На крају овог члана, предвиђа се још и то да одговор, односно исправка објављује се на језику на којем је објављена информација на коју се одговара, односно која се исправља.

Ако је одговор, односно исправка написана на језику који је различит од језика на којем је објављена информација на коју се одговара, односно која се исправља, одговорни уредник дужан је да објави одговор, односно исправку, ако лице које има право на одговор, односно исправку, преведе о свом трошку одговор, односно исправку, на језик на којем је објављена информација на коју се одговара, односно која се исправља.

Поред одговора и исправке информације, лице има право на накнаду штете и учешће у добити коју је медиј остварио објављивањем те информације.

Када је реч о накнади штете, чланом 112. предвиђа се право на накнаду штете.

Лице на које се односи информација чије је објављивање у супротности са Законом о јавном информисању и медијима, а услед које оно трпи штету, има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете у складу са општим прописима и одредбама Закона.

Право на накнаду штете гарантује се овим Законом и лицу којем није објављен одговор, исправка или друга информација чије је објављивање наложено одлуком надлежног суда, а које због необјављивања трпи штету.

Када је реч о одговорности новинара и одговорног уредника, законодавац предвиђа у члану 113. да новинар, односно одговорни уредник одговара за

штету насталу објављивањем информације ако се докаже да је штета настала његовом кривицом.¹²

Законом се предвиђа солидарна одговорност чланом 115 и то на начин да новинар, одговорни уредник и издавач солидарно одговарају за штету насталу објављивањем информације, али и за пропуштање објављивања одговора, исправке или друге информација чије је објављивање наложено одлуком надлежног суда.

Законом о јавном информисању и медијима предвиђа да приликом одлучивања о висини накнаде штете, суд ће ценити 1) да ли је тужилац покушао да умањи штету коришћењем других средстава правне заштите у складу са одредбама овог закона и 2) да ли је тужени онемогућио тужиоцу да умањи штету објављивањем одговора, исправке или друге информације на основу одлуке надлежног суда.

Посебно је важно указати на члан 119. Закона.

Поменути чланом се предвиђа и уређује питање права на део добити.

У случајевима када је објављеном информацијом, односно записом повређено лично достојанство, аутентичност, односно приватност лица, повређени има право да од издавача тужбом захтева део добити остварене објављивањем информације, односно записа, сразмерно томе колико је објављивање допринело остварењу добити, независно од других средстава правне заштите која том лицу стоје на располагању у складу са одредбама овог закона.

Другим речима, када услед нпр. нетачне информације која је рецимо сензационалистички пренета, повећана добит медија по основу тиражније продаје, повређени има право да (тужбом) захтева део те увећане добити.

Одговорност за оглашавање информација о исходу кривичног поступка у медијима по основу Закона о јавном информисању и медијима

Имајући у виду слободу и независност медија као неспорно веома значајног демократског „контролора и оружја“, јасна је њихова нужност права на објављивање информација.

Када се ради о објављивању информација које се односе на кривични поступак, због своје посебне осетљивости овог питања, кључно је посветити овом питању посебну пажњу.

¹² Чланом 116. Закона о јавном информисању и медијима предвиђа се искључење одговорности и то на следећи начин: новинар, одговорни уредник и издавач не одговарају за штету ако је информација: 1) верно пренета из јавне скупштинске расправе или јавне расправе у скупштинском телу; 2) верно пренета из судског поступка, у складу са овим законом; 3) верно пренета с јавног скупа, а новинар је поступао с дужном новинарском пажњом; 4) садржана у документу органа јавне власти на који се примењује закон којим се уређује слободан приступ информацијама од јавног значаја, а јавност има оправдани интерес да за њу зна; 5) објављена у емисији која се емитује уживо, а новинар је поступао с дужном новинарском пажњом. За штету проузроковану објављивањем неистините или непотпуне информације која потиче од органа јавне власти одговара Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе чији је то орган, без обзира на кривицу.

Законодавац је предвидео да у случајевима када је медију објављена информација да је против одређеног лица покренут кривични поступак, то лице има право, кад се поступак оконча, да од одговорног уредника захтева да, без накнаде, објави информацију о исходу тог поступка, односно да ли је правноснажно обустављањем поступак, да ли је дошло до одбијања оптужбе, или је суд донео одлуку о ослобађању од одговорности.

У околностима да одговорни уредник не објави информацију о правноснажном обустављању поступка, одбијању оптужбе, односно ослобађању од одговорности, а да не постоје разлози за необјављивање такве информације у скалду са Законом о јавном информисању и медијима, али и ако информацију објави на непрописан начин, ималац права може против одговорног уредника поднети тужбу за објављивање информације. Поменуто се предвиђа чланом 107.

Захтев се подноси се одговорном уреднику најкасније у року од 30 дана од дана правноснажног окончања кривичног поступка. Законодавац је предвидео да информација чије се објављивање тражи може да садржи само чињенице које се односе на правноснажно окончање поступка. Другим речима, информација не може да садржи мишљење и коментар или било шта друго.

Информација се објављује без одлагања. Законодавац предвиђа могућност објављивања информације најкасније у другом наредном броју дневних новина, односно у другој наредној дневној емисији од приспећа захтева за њено објављивање.

Поред указаног, Законом о јавном информисању и медијима у члану 110. предвиђају се и разлози за необјављивање информације. На основу поменутог члана, одговорни уредник није дужан да објави информацију, односно део информације: 1) ако објављивање захтева неовлашћено лице; 2) ако је у истом медију већ објављена садржински истоветна, истинита и потпуна информација о окончању кривичног поступка; 3) ако овлашћено лице у захтеву за објављивање није навело своје име и адресу, односно назив и седиште; 4) ако у захтеву није означена првобитна информација, а не може се једноставно утврдити на коју се информацију односи; 5) ако информација садржи само мишљење или коментар поводом првобитне информације, 6) ако је информација или део информације о правноснажном обустављању поступка, одбијању оптужбе, односно ослобађању од одговорности неистинита; 7) ако је информација непримерене дужине, а подносилац је не скрати на захтев одговорног уредника медија у року од 15 дана од дана достављања захтева; 8) ако је захтев за објављивање информације поднет по истеку рока; 9) ако је садржина информације или дела информације таква да би њено објављивање изазвало казнену или грађанско правну одговорност.

У прилог свему поменутом, Републичко јавно тужилаштво је донело упутство и препоруке за саопштавање информација медијима, а што је првенствено намењено особама задуженим за односе са медијима у тужилаштвима односно задуженим за спровођење Комуникационе стратегије тужилаштва, што је усвојено од стране Државног већа тужилаца.

У једној од препорука се предвиђа да садржина оптужби које су ступиле на снагу се у кратким цртама могу саопштити медијима тако да се наведе кри-

вично дело које се ставља на терет, радње, време и место извршења, као и последице које су настале. Додатно се новинарима у саопштењу може доставити диспозитив опужбе.¹³

Такође нужно је децидно назначити новинарима, који често нису правно довољно образовани, да притвор који је рецимо одређен неком лицу не представља казну нити доказ о кривици за одређено кривично дело, већ само меру задржавања због одређених околности. Тумачење мере притвора на другачији начин од стране новинара „лако“ представља кршење презумције невиности, али и преузимање улоге суда у одлучивању што јасно и недвосмислено може да има негативне последице о којима је већ било речи.

Основни услов за одређивање притвора представља постојање основане сумње да је окривљени учинио кривично дело.¹⁴

У поменутих препорука тужилаштва додатно се још наводи, да када постоји интересовање медија за одређени ток истраге (нпр) мора се водити рачуна о томе да се не угрози ток поступка нити права учесника у поступку.¹⁵

Прекршајна одговорност и казнена политика по основу Закона о јавном информисању и медијима

Примарни фокус овог истраживања се односи на прекршајну одговорност за оглашавање лица кривим у медијима пре правноснажне одлуке суда, што и произилази из досадашњег истраживања.

Нужно је указати и на осталу прекршајну одговорност која се предвиђа у Закону о јавном информисању и медијима.

На основу члана 140. став 1. тачка 1. предвиђа се да ће се новчаном казном од 50.000 динара до 150.000 динара казнити за прекршај одговорни уредник медија ако се у објављеној информацији неко означи учиниоцем каквог кажњивог дела, односно огласи кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда или другог надлежног органа.

Поменути члан је у директној вези са чланом 73. истог закона којим се предвиђа презумција невиности на следећи начин:

- у циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа, нико се у медију не сме означити учиниоцем кажњивог дела, односно огласити кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда.

¹³ Томо Зорић, Милица Љубичић и Бојана Млађеновић, *Водич за комуникацију између јавног тужилаштва, медија и јавности*, Републичко јавно тужилаштво Републике Србије и Министарство правде Републике Србије у сарадњи са Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ GmbH), Програм за правне и правосудне реформе у Србији, 2016, стр.66.

¹⁴ Више о томе: Вељко Делибашић, *Поједини аспекти притвора и одлуке европског суда за људска права*, Култура полиса, год. XIII (2016), бр. 29, стр. 229. и Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет у Београду, 2014, стр. 141.

¹⁵ Томо Зорић, Милица Љубичић и Бојана Млађеновић, *Водич за комуникацију између јавног тужилаштва, медија и јавности*, op.cit. стр. 68.

Пеменити члан 140 став 1 тачка 1 представља једину прекршајну одговорност која се односи на поменуто на основу овог Закона, али потребно је назначити да се у тачки 2 истог члана предвиђа заштиту малолетника и то на начин да ако садржај медија који може угрозити развој малолетника није јасно и видно означен, односно ако је малолетник учињен препознатљивим у објављеној информацији која је подесна да повреди његово право или интерес. Запрећена казна је идентична као већ указана, тј. новчана казна у распону од 50.000 динара до 150.000 динара.

Мишљења смо да би било потребно поменути прекршајну одговорност проширити и на новинара, а не само на уредника, као што се то сада предвиђа. Што се тиче казнене политике, она би могла да остане постојећем новчаном распону. Предлог допуне закона конципирамо искључиво са циљем превенције и додатног подизања степена пажње и прецизности приликом преношења информације имајући у виду новинарске кодексе.

Закључна разматрања

Медији као јако демократско оружје имају снагу да у одређеним околностима и на одређене начине креирају и искривљују постојећу слику друштвене средине и околности које се прожиму у некој заједници.

У овом истраживању размотрени су неки од аспеката негативних утицаја медија, посебно у свери кршења начела презумције невиности.

Негативни медијски утицаји могу се посматрати у више праваца, почевши од свесног или несвесног величања разних облика девијатног понашања појединих чланова друштва, преко сензационалистичких преношења вести како би се повећала њихова гледаност или читаност услед чега може доћи до већ поменутог величања.

Подаци истраживања који у коришћени у овом раду, а који су детаљно и графички приказани, указују да мали број грађана Србије има представу о институту презумције невиности што додатно „омогућава“ медијима створе негативне последице нпр. по појединца.

Неретки су примери да у случајевима да само на основу кривичне или прекршајне пријаве медији неког осуде иако судски поступак није ни започет, произилазе разлози за овим истраживањем.

Поред поменутог, у раду је размотрено питање законодавне заштите по основу Закона о јавном информисању и медијима првенствено из угла лица која су на неки начин оштећена објављивањем или преношењем нетачне (лажне, непотпуне) информације, а додатно је указано и размотрено питање одговорности за оглашавање информација о исходу кривичног поступка у медијима.

Проблематика овог истраживања је сагледана и разматрана са многих аспеката због њене релативне заступљености, али више због њених негативних последица, те стога је посебно указано и на прекршајну одговорност и казнену политику по основу Закона о јавном информисању и медијима.

У поменутом делу истраживања предложена је и једна законодавна допуна која би по мишљењу аутора овог рада могла да има превентивни ефекат, јер идеја промене није конципирана са циљем предвиђања још једног активног субјекта и примене казне над њим.

Литература:

1. Delibašić, Veljko *Pojedini aspekti pritvora i odluke evropskog suda za ljudska prava*, Kultura polisa, god. XIII (2016), br. 29, str. 227-238.
2. Evropski sud za ljudska prava, *Evropska konvencija o ljudskim pravima*, Brisel, 2018.
3. Zakon o javnom informisanju i medijima, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016
4. Zorić, Tomo, Ljubičić, Milica i Mladenović, Bojana *Vodič za komunikaciju između javnog tužilaštva, medija i javnosti*, Republičko javno tužilaštvo Republike Srbije i Ministarstvo pravde Republike Srbije u saradnji sa Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ GmbH), Program za pravne i pravosudne reforme u Srbiji, 2016.
5. Istraživanje o pravnom institutu prezumpcije nevinosti, sprovedeno od strane Ninamedije i produkcije Brendon, više o tome: <http://rs.n1info.com/a252580/Vesti/Vesti/Samo-trecina-gradjana-zna-sta-je-pretpostavka-nevinosti.html>, 21.09.2018.
6. Milić, Dragan, *Odgovor na informaciju – demanti i ispravka informacije – pojam, sličnosti i razlike*, preuzeto sa: www.milic.rs/blog/19-odgovor-na-informaciju-demant-ispravka-informacije, 22.09.2018.
7. Pravni tim advokatske kancelarije Živković i Samardžić, *Vodič kroz nove medijske zakone za medije i novinare*, ANEM, Beograd, 2015.
8. Presuda Vrhovnog Suda Srbije Gž.149/05, od 17.11.2005. godine
9. Ustav Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br. 98/2006
10. Škulić, Milan, *Krivično procesno pravo*, Pravni fakultet u Beogradu, 2014.

MISCELLANEOUS RESPONSIBILITY FOR PROVISION OF THE CRIMINAL OFFENSES IN THE MEDIA BEFORE THE JUDICIAL DECISIONS OF THE COURT

Summary: A modern democratic society can not be imagined without free media. The freedom of journalistic research must be legally protected from various political and other negative influences, but must be legislative and limited. In this paper we will point out some of the aspects of the negative effects of the media, especially those who are in the brink of violation of the principle of the presumption of innocence. The research of the issues arising from the title of this paper is conceived in several segments, starting from certain aspects of negative action, which is just mentioned, and through pointing and examining the question of the presumption of innocence. Then, the issue of legislative protection under the Law on Public Information and the Media will be considered, while a special part of the work will be devoted to considering the responsibility for advertising information about the outcome of the criminal proceedings in the media. In the last part of the research, the basic hypothesis of this paper dealing with misdemeanor responsibility and penal policy based on the Law on

Public Information and Media will be especially considered. The aim of this research is not only to point to this issue, which is relatively often represented especially in the sensationalist transmission of information, but also to suggest some legislative changes.

Key words: misdemeanor responsibility, presumption of innocence, media influence, criminal policy